
Vuosisata paperia

Antti Kujala: Paperiliiton historia. Paperiteollisuuden työmarkkinasuhteet ja suomalainen yhteiskunta. Paperiliitto 2006 Helsinki. 676 s.

■ Paperiteollisuudella on Suomessa ollut varsin merkittävä asema. Siksi myös alan ammattiliiton historia on syystäkin laaja ja tukeva teos. Dosentti Antti Kujalan kirjoittama Paperiliiton satavuotishistoria on perusteellinen selvitys paperiteollisuuden työntekijöiden ammattiyhdistystoiminnan joskus hyvinkin värikkäistä ja mutkikkaista vaiheista.

Paperiliitto on viime vuosikymmeninä ollut yksi ammattiyhdistysliikkeen tärkeimmistä liitoista, jonka käyttäytymistä työmarkkinoilla on seurattu hyvin tiiviisti niin työnantajien

kuin muun ammattiyhdistysliikkeen piirissä. Paperityöläiset ovat olleet SAK:laisten työntekijöiden palkkatilastojen kärjessä. Kuitenkin paperiteollisuus oli matalapalkka-ala vielä toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan asti. Paperiteollisuus puolestaan oli jo silloin tärkeä Suomen viennille. Paperiliiton kotipaikka on ollut suunnilleen puolet sen toiminta-ajasta Tampere, missä myös paperiteollisuudella on ollut merkittävä asema. Liitto siirtyi pääkaupunkiin vasta 1950-luvulla.

Kujalan tutkimus keskittyy Paperiliiton työmarkkinasuhteiden tarkasteluun. Kujala toteaa, että alan työntekijöiden historia on tarkoituksellisesti jätetty pois kirjasta. Ratkaisu on perusteltu, sillä jo nyt kirja on varsin laaja.

Paperiliiton ohella Kujala tarkastelee huomattavasti koko suomalaisen ay-liikkeen ja ennen kaikkea SAK:laisen ay-liikkeen historiaa sekä suomalaista taloushistoriaa ja poliittista historiaa. Paikoitellen SAK on lähes enemmän esillä kuin Paperiliitto. Näin tapahtuu varsinkin ammattiyhdistysliikkeen hajaannuksen vuosina 1950-luvulla ja 1960-luvulla. Paperiliiton osuus näissä tapahtumissa oli tärkeä ja SAK:n johdossa oli tällöin Vihtori Rantanen, joka oli aikaisemmin johtanut Paperiliittoa. Vasemmistopuolueiden vaiheet ovat läheisesti vaikuttaneet ay-liikkeen toimintaan. Ay-liikkeen hajaannus oli yhteydessä SDP:n hajaannukseen ja tämäkin ilmeni Paperiliiton historiassa. TPSL:n merkitys Paperiliitossa oli huomattava.

Kujala on pyrkinyt selvittä-

mään työmarkkinasuhteet varsin perusteellisesti ja analysoivasti. Hän on varsin kriittinen ja sellainen asenne koskee myös Paperiliiton toimintaa. Joskus tulkinnat jäävät hieman yksioikoisiksi. Esimerkiksi Kujala toteaa Penna Tervan olleen Urho Kekkosen takana presidentinvaalissa vuonna 1956. Muita asiasta esitettyjä tulkintoja Kujala ei tässä yhteydessä tuo esiin, vaikka hän yleensä tuo hyvin esiin erilaiset vaihtoehdot.

Ammattiyhdistysliikkeen historian kirjoittamisen ongelma on, että perinteiset kirjalliset lähteet eivät läheskään aina tuo kaikkia tapahtumien taustoja ja syitä esille. Pöytäkirjat kyllä yleensä vastaavat tapahtumien kulkua, mutta taustat eivät niistä käy ilmi. Siksi Kujalakin joutuu usein tekemään johtopäätöksiä, joiden ehdotonta varmuutta hän ei ole pystynyt osoittamaan. Silti hänen perustelunsa ovat usein hyvin vankalla pohjalla. Ay-liikkeen historiassa tällaisia asioita, joista lähteitä ei juurikaan ole, oli esimerkiksi ulkomaisen rahoituksen osuus ay-liikkeen toimintaan.

Ay-historia voi olla värikästä ja Kujala kirjoittaa hyvin vivahteikkaasti, mutta silti asiassa pysyen. Maailma muuttuu kuitenkin muuallakin kuin ay-liikkeessä niin nopeasti, että esimerkiksi vertaus pisteiden tippumisesta kuin Suomelle Euroviisuissa on saanut nykyisin kokonaan uuden merkityksen.

Kujalan tutkimus ulottuu Paperiliiton perustamisesta ja jo sitä edeltävästä ajasta nykypäiviin asti. Paperiliiton viime vuosien historiaan kuuluu lii-

ton johdon keskuudessa tapahtuneet henkilösuhteista johtuvat muutokset ja viime vuoden poikkeuksellisen hankala työmarkkinaselkkaus, jossa työnantajien osuus oli suurempi kuin työntekijöiden. Kujala käsittelee myös nämä tapahtumat varsin perusteellisesti. Ne ovat pääasiassa tapahtuneet Paperiliiton historian kirjoittamisprosessin aikana, mitä voidaan pitää poikkeuksellisenä. Ehkä ne siksi saavat kirjassa hieman liian korostuneen aseman.

Kirjassa on runsaasti tilastoilmitteitä, jotka tosin painottuvat viime vuosikymmeniin. Tavallisesti ay-historioissa olevia henkilöluetteloita ei kirjassa ole. Raskaasta koosta huolimatta ulkoasu on huoliteltu. Kokonaan nelivärisen kirjan hieno kuvituskin painottuu viime vuosikymmeniin.

Paperiliiton vaiheista on aikaisemminkin ilmestynyt historioita. Kun 1930-luvulla liiton johdossa oli poliittisia erimielisyyksiä, määrättiin yksi henkilö pysymään toimessaan ja kirjoittamaan liiton historian viemättä toimistosta pois yhtään paperia. Tämä historia ei kuitenkaan valmistunut. Kujala tulkitsee, että tällöin liiton historian kirjoittaminen oli suurin rangaistus, mitä voitiin keksiä. Nykyisin tilanne on kuitenkin täysin erilainen.

Pekka Kaarninen